

WEST-VLAAMSE
MILIEUFEDERATIE

Brugge, 2 december 2020

SCHRIFTELIJKE REACTIE - CONCEPTNOTA BELEIDSVISIE RUIMTE WEST-VLAANDEREN - PROCORO
VERTEGENWOORDIGING BOND BETER LEEFMILIEU/WEST-VLAAMSE MILIEUFEDERATIE &
NATUURPUNT

Bij deze wensen wij onze gezamenlijke schriftelijke opmerkingen door te geven op de conceptnota van het beleidsvisie Ruimte West-Vlaanderen 'Ruimte delen in West-Vlaanderen'.

1. Algemeen

Vooreerst willen we benadrukken dat deze conceptnota zeker al met een aantal eerdere opmerkingen rekening houdt. Het ecosysteem krijgt, net als biodiversiteit, al een meer prominente plaats in de nota. Maar toch zien we nog sterke verschillen met het wensbeeld, waar wij als milieu- en natuurorganisaties een holistisch beleid nastreven én de toepassing vragen van beleidsafspraken die op hogere niveaus werden afgesproken. We zitten immers in een tijd waar toekomstperspectief onzeker is voor heel wat sectoren, ook voor de onze, en waar maatschappelijke afspraken met zicht op een holistisch benaderde uitkomst, houvast kunnen bieden aan de inwoners én de natuur van West-Vlaanderen. We moeten samen vooruit.

1.1. Wensbeeld geeft doel

De conceptnota schetst de ruimtelijke uitdagingen die de provincie heeft in relatie met de verschillende vragen en maatschappelijke doelen die binnen die ruimte moeten verwezenlijkt worden. Daarna gaat ze verder in op de strategische visies en geeft een visie op 2040 per deelaspect. Hoe die doelen met elkaar in interactie gaan en welke de externe drukken zijn (zoals klimaatverandering) die op die doelen inwerken is echter minder uitgewerkt. Wensbeelden of toekomstbeelden op het landschap, zoals deze van Natuurpunt, geven een duidelijk beeld van waar we naartoe moeten. Welke de harmonie is die we willen bereiken, tegen bv 2040, wordt niet verwoord. Het is echter vanuit die toekomstbeelden, wensbeelden, dat terug gewerkt kan worden naar strategieën en concrete acties. Een duidelijk wensbeeld kan ook helpen om te bepalen of de nodige instrumenten om gewenste doelen te bereiken aanwezig zijn of nog ontwikkeld kunnen worden.

Deze nota geeft voor de verschillende deelaspecten, zoals het fysisch systeem, het rendement van de bebouwde ruimte, cultuurlandschappen,... een visie op 2040, maar gaat in mindere mate na hoe de verschillende uitdagingen op elkaar inwerken en welke tussenstappen nodig zijn om dit te bereiken.

1.2. SDG's als interagerend kader

De open ruimte is schaars geworden. De druk erop blijft stijgen. En dit heeft gevolgen voor het ecosysteem (fysisch systeem en ecologie). Daarenboven heeft de menging van functies, voor een aantal sectoren, ook gevolgen voor de gezondheid en de veiligheid van de inwoners van West-Vlaanderen. Gezien de Provincie de SDG's (Sustainable Development Goals) ter harte neemt, is het ook van belang om de interactie van het ruimtelijke beleid met de SDG's grondig uit te werken. De SDG's moeten dan ook eerder als een integraal toetsingskader worden gezien, eerder dan een afvinklijst, waarbij de aparte doelen elk afzonderlijk toegewezen worden aan een actie.

Dat impliceert dat het dan ook gaat om de invulling van de bestemmingen en hun effect op de gezondheid van het ecosysteem en de mens als onderdeel hiervan.

1.3. De Provincie staat niet alleen als beleidsactor

Maar ook **een aantal beleidsplannen** die (eventueel nog) in de pijplijn zitten, om o.a. te voldoen aan de Europese richtlijnen, ook om de SDG's in de praktijk om te zetten, zijn - ook na de herwerking van de eerste conceptnota - **te weinig vervat als afweging in deze nota**. Enkele voorbeelden zijn de Blue Deal met bijvoorbeeld de zoektocht naar herstel van wetlands, het ROP Kustzone dat de resterende duingebieden wil versterken ikv biodiversiteit en klimaatverandering, het Bosplan Vlaanderen met concrete oppervlakte-doelen, de mogelijke effecten van een definitieve PAS op de mobiliteit en vestiging van N-emitterende bedrijven, nu het voorlopig kader waarin industrie en mobiliteit uitzondering kregen, het Mestactieplan, de pesticidenrichtlijn (en drinkwaterrichtlijn), de allocatie van de resterende VEN, IHD, ... Hoewel dit voor een deel nog geen beslist beleid is op moment van het schrijven van de conceptnota, verdienen ze toch een plaats in de situatieschets.

In de conceptnota kan het eveneens interessant zijn om de relatieve beperktheid van de ruimtelijke bevoegdheden van de Provincie aan te geven. De Provincie ageert binnen het kader dat haar werd toegewezen, subsidiair aan de hogere overheden en rekening houdend met de groeiende bevoegdheden van de gemeenten. Het kan interessant zijn dit ook te benoemen. Het is dan ook duidelijker waar de Provincie wél het verschil kan en moet maken. Het is dan ook duidelijk waar de Provincie, bv binnen haar bevoegdheid tot vergunnen, rekening moet houden met de wettelijke kaders die door hogere overheden werden uitgetekend, waarbij de Kaderrichtlijn Water of de beschermingslaag op landschappen (ruimtelijk kwetsbare landschappen of SBZ) voorbeelden zijn van 'hogere' regelgeving.

1.4. Systemanalyse leidt tot systemische oplossing

Enkele voorbeelden als duiding: de groeiende concentratie en opschaling van groenteverwerking in de as Westhoek-Midden-West-Vlaanderen-Henegouwen-Noord-Frankrijk heeft effect op landelijke transporten, maar ook op een toename van de teelten en druk op het watersysteem, net als de biodiversiteit in de regio, door herverkavelen van akkers, of scheuren van grasland.

Het zomers watertekort (klimaatverandering, toenemende verharding én intensiverende watervraag) heeft effect op de lozingscapaciteit van bedrijven. Maar ook het voorzien van meer watervoorraden, heeft effect op de afhankelijkheid van die watervoorraden -vnl ikv de groenteteelt- en dus de waterkwaliteit -daar waar het gaat om teelten die uitspoelingsgevoelig zijn. Daarenboven stelt het Mestrapport al jaren vast dat de N-residuwaarden net in die gebieden veel te hoog zijn en dat de grondwaterkwetsbaarheid versterkt wordt door een combinatie van drukken (extractie van freatisch water, drainage, nitraten en fosfaten in residu,...).

Een ander voorbeeld: net als Umicore, heeft Galloo effect op de gezondheid van omwonenden. De milieugebruiksruimte voor uitbreidingen wordt binnen een MER zeker wel bekeken, maar verdere ontwikkeling van deze industrie –net als andere bijkomende (cumulatieve) fijnstof-uitstoot via bijvoorbeeld pluimveestallen- in eenzelfde regio, moeten ook bekeken worden vanuit de huidige, gecumuleerde opbouw van verontreinigende stoffen in de lucht.

Daarnaast dienen ook de effecten van de klimaatverandering in rekening gebracht te worden. Zo is er bijvoorbeeld geen garantie dat de Leie op elk moment voldoende capaciteit zal hebben om de aangegeven tonnages te transporteren in schepen met een steeds grotere diepgang. Het Leiewater wordt echter eveneens gebruikt om de polders te voorzien van water. Dit zal hoogstwaarschijnlijk een shift teweegbrengen, richting weg- en spoorverkeer, cfr. transport over de Rijn.

Dat de waterbehoefte in de polders toeneemt, heeft dus effect op de Leie. Echter, in de Leie heeft men ook last van exoten die er in de IJzer nog niet aanwezig zijn. Een koppeling van beide wateren zou dan ook nefast kunnen zijn voor het SBZ dat de IJzer aan haar monding ook is.

1.5. Biodiversiteit: problematischer dan geschetst

West-Vlaanderen kent een groot aanbod aan drie habitattypes, waar meer dan de helft van de soorten 'in gevaar' zijn: dynamische kustgebieden, extensief beheerde graslanden en het agrarische cultuurlandschap. Daarnaast zijn er uitdagingen voor bosherstel, natuurverbinding, effecten klimaatverandering op soorten, verweven natuur,... En Vlaamse en Europese initiatieven met ruimtelijke impact (Blue Deal, stroomgebiedbeheerplannen, Bosplan, definitieve PAS, instandhoudingsdoelen, ...).

Hoewel deze versie echt wel al heel wat meer opneemt dan de eerste versie van de conceptnota, lijkt het ons zeker wel nodig om de noden, beleidsplannen en doelen heel specifiek te benoemen en voorop te stellen in de wensbeelden.

Naast reliëf, bodem en watersysteem dient 'biodiversiteit' een strategische visie te krijgen. Niet alleen om bestaande visies rond cultuurlandschappen en dorpen en steden aan af te toetsen, eerder wel om een offensieve strategie te voeren voor het herstel van de biodiversiteit. Uiteraard is het heel positief dat er een specifieke strategie wordt ontwikkeld waarbij 'biodiversiteit verhogen' en het 'ecosysteem versterken' een plek krijgen, maar dit lijkt ons niet voldoende. Het herkennen en erkennen van het fysisch systeem, dient verder opgeschaald te worden in ambitie naar 'ecosysteem'.

Dit kreeg de correcte erkenning binnen de 'beleidsconfiguratie' die voorgelegd werd aan de Minaraad: '2.07 De provincie stimuleert een efficiënt en duurzaam gebruik van de natuurlijke hulpbronnen en een duurzame relatie van de sectoren met de omgeving. Bodem, water, **biodiversiteit**, energie ... zijn fundamenteel voor de economie in het algemeen en voor de land- en tuinbouwsector in het bijzonder. Voor een toekomstgerichte ontwikkeling van de sectoren is een duurzaam en efficiënt gebruik van alle hulpbronnen absoluut noodzakelijk. West- Vlaanderen kent een waterintensieve economie, terwijl de waterbeschikbaarheid onder druk staat. Dit vraagt om bijzondere aandacht.'

De Vlaamse Strategische Visie BRV spreekt echter van het behalen van de gunstige staat van

instandhouding binnen de SBZ tegen 2050 (p.22). Aangezien nog niet alle IHD gealloceerd zijn, dient hier dan ook een expliciet doel aan vast gehangen te worden, in lijn met de Strategische Visie.

Het is dan ook evident dat deze lijn in de uitwerking van het beleid, binnen deze conceptnota, wordt aangehouden. **Biodiversiteit dient echter niet alleen vanuit het perspectief van ecosysteemdiensten bekeken te worden. De intrinsieke rechten van een soort dienen voldoende te zijn om deze in haar voortbestaan te verzekeren en te versterken.**

1.6. 'Ecosysteem' i.p.v. fysisch systeem

Tegenover de eerste nota is er een merkbaar grotere aandacht voor het ecosysteem. Een eerdere bemerking op de eerste nota was dan ook, dat 'ecosysteem' een accuratere benaming is voor het fysisch systeem. Het ecosysteem biedt essentiële diensten aan de samenleving en diverse sectoren (bestuiving, klimaatadaptatie, waterbeheer, ecologisch evenwicht (i.k.v. bv. plaagbestrijding), bodemvruchtbaarheid, voedsel, ...). Het is de interactie tussen de natuurlijke en menselijke processen én het fysisch systeem die van belang is om een systeemaanpak te kunnen genereren. Positief dus, zijn de aanpassingen nav eerdere opmerkingen hierover. In de conceptnota werd biodiversiteit als een aparte strategie ontwikkeld, naast de ecosysteemstrategie. We hopen dat dit in de finale versie behouden zal blijven. Hoewel voor ons open ruimte, maar ook de dorpen- en stedenstrategie en de verbindingenstrategie ondergeschikt zijn tegenover de ecosysteemstrategie (en biodiversiteitsstrategie), is het al een evolutie die we willen aanmoedigen. Uiteindelijk ga je open ruimte bv. behouden in functie van het ecosysteem (waaronder ook voedselproductie een dienst van is), maar vertrek je wel vanuit de noden van het ecosysteem. Het toch wel een andere invalshoek. Het ecosysteem is voor ons de basis, van waaruit de andere strategieën vertrekken. De menselijke activiteiten moeten zich nestelen in en in afstemming met het ecosysteem. Positieve effecten en herstel, in plaats van het minderen van de negatieve, moeten het uitgangspunt worden. Dit, omdat het duidelijk is dat de 'dood der duizend sneden', die tot nu toe ingebed lag in het ruimtelijk denken, de oorzaak is van vele problemen die we nu kennen (als stikstof, mobiliteit, verharding, omzetten van duinen naar woonwijken,...).

1.7. Gezondheid

Zoals voor Ventilus het voorzorgsprincipe wordt gevraagd, als het gaat om de inplanting van het hoogspanningsnet in het landschap, dient dit ook te gebeuren voor de effecten van grote veeconcentraties (en stikstof, fijn stof, endotoxinen, ...), veevoederfabrieken in dorpskernen, mestverwerking, luchthavens (geluid en fijn stof), zware industrie, houtstook, ... Het beschermen van de gezondheid van de inwoners is een prioritaire taak van de overheid en wordt gegarandeerd door het artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Het is aan de Overheid om de inwoners in geïmpacteerde gebieden te beschermen via het toepassen van het voorzorgsprincipe binnen de vergunningsverlening, maar ook binnen de ruimtelijke planning.

De Strategische Visie voor het BRV neemt gezondheid als een van de tien kernkwaliteiten voor het uitwerken van een kader voor een kwaliteitsvolle inrichting en optimaal beheer van de omgeving. Dit dient voor ons overgenomen te worden in de conceptnota en de verdere uitwerking. Uiteraard dient er dan eerst een analyse te worden gemaakt van de huidige milieudrukken - hier met effect op de gezondheid van de mens- en de ruimtelijke situering en die drukken voor onze provincie, maar ook richting buurlanden/-provincies.

1.8. Het belang van het collectieve

De conceptnota maakt hier en daar wel melding van collectieve vormen van ruimtegebruik, zoals deelwagens (en parkeerruimte), openbaar vervoer, of inzetten van ruimte op bedrijventerreinen voor collectieve functies. De collectiviteit gaat ook verder naar wonen, private groene ruimten, openstellen en inrichten, collectieve processen op bedrijventerreinen (transporten, restwarmtegebruik en procesafstemming), fiscale verevening tussen gemeenten (ikv instrumenten voor bedrijventerreinen), warmtevoorziening en regenwaterstockage onder wegdek bv, energiebevoorrading,...

Een verkenning van de kansen van het collectieve kan een suggestie zijn?

1.9. Ruimtevrage

Wat is de collectieve ruimtevrage voor de verschillende sectoren/ doelen en hoe kunnen we de benodigde plaats hiervoor berekenen en afwegen in deze conceptnota? Wat zijn de gevolgen voor het landschap en het ecosysteem in en om het landschap? Welke concessies gaan er moeten worden gedaan? Wat moet verweven worden en wat gescheiden? Wat kan niet meer, of moet minder/geconcentreerder?

2. Specifieker

2.1. Impact mens-ecosysteem: klimaatverandering

Voor p.31 zouden we graag nog wat aanvullingen suggereren voor gecombineerde effecten van klimaatverandering en ingrepen van de mens: het inklinken van veen- en kleibodems, verhoogde vuilvrachtconcentratie in oppervlaktewater door droogte in combinatie met verschuiving groenteteelt en concentratie veeteelt, impact op recreatie en vissterfte door blauwalgen (combi van hitte, nutriënten (landbouw en achterstand rioleringsprogramma), tekort aan stromend water door onttrekking), voedseltekort voor weidevogels door droogte en drainage, piektekort aan oppervlaktewater door intensivering groenteteelt in combinatie met droogte en niet-handhaven captatieverboden, de smogseizoenen, opdeling/beschadiging biotopen door mobiliteitsinfrastructuur, druk op het watersysteem door bouwontwikkelingen of verbreding van grote waterlopen voor scheepvaart, recreatiedruk in duingebieden, de verhoogde nood aan bescherming van duinen ikv zoetwater insijpeling en kustbescherming,...

Naast kwantiteit, zullen ook water-, lucht- en bodemkwaliteit nog meer bepalend worden voor ruimtegebruik. Bv. cumulatieve verontreinigingen van lucht, water of bodem of te hoge concentraties van bepaalde stoffen, zoals stikstof en fosfaten, zware metalen,... zijn bepalend voor wat mogelijk is aan bodem- of ruimtegebruik. Ook dit wordt geïmpacteerd door de klimaatverandering.

2.2. Activiteiten

- Voedsel- en grondstoffenproductie

Het lijkt ons dat dit stuk, op vlak van uitdagingen, wel wat extra stoffering kan gebruiken. Landbouw (met randactiviteiten) en de verwerkende industrie staan in het middelpunt van de actualiteit. Dit door de gecombineerde drukken die de intensivering veroorzaakte in onze provincie. Het lijkt wat onwezenlijk om het niet over de ruimtelijke uitdagingen van stikstof te spreken, of erosie en nitraten en fosfaten (ook voor onze gebrekkige aansluitingen op riolering trouwens). Een analyse van het landbouwcomplex, op vlak van ruimtelijke combinatie van drukken, lijkt dan ook niet overbodig.

West-Vlaanderen kent vooralsnog een divers landbouwlandschap, met de uitdijende groentestreek, intensieve en extensieve veeteelt, akkergebieden, serrelandschap,... die zelf nog eens in interactie staan met de omgeving (intensieve veeteelt met PAS, mestverwerking/-transport en watervoorziening, serreteelt met warmtenetten, extensieve veeteelt met grasland (in eventuele relatie met erosiebestrijding of waterberging)). De diversiteit van de landbouw, met regionale druk en verschuivingen wordt nog te weinig onder de loep genomen.

Dit is trouwens van groot belang om een toekomstbeeld te schetsen voor de landbouw: waar moeten we naartoe, willen we de economische dimensie van de landbouw inpassen binnen de ecologische context en de vereiste milieunormen (zoals voor bijvoorbeeld de drinkwatercaptatie)? Daarenboven moeten ook de nogal ruime uitspraken als (p.58) 'Het vormt dan ook een uitdaging om met deze schaalvergroting en groei om te gaan, zonder de landschappelijke waarden van onze diverse West-Vlaamse landschappen aan te tasten'. Hier gaat men voorbij aan het feit dat voor grote delen van West-Vlaanderen het Landschap reeds sterk gehavend is -en nood heeft aan heropbouw, dat de beschermingslagen niet steeds gerespecteerd worden in de vergunningverlening en dat er meer is dan het visuele landschap: het fysische systeem staat, net als het ecosysteem onder druk.

Hoe zou de toekomst van de landbouw er dan best uitzien in onze provincie? Ook hier is een toekomstbeeld nodig om de ruimtelijke beleidsvisie te bepalen. Welke grenzen stellen het ecosysteem en de ruimtelijke indeling aan blijvende schaalvergroting en intensivering van landbouw: watervoorraad, biodiversiteit (bestuiving, natuurlijke plaagbestrijding), bodemvruchtbaarheid, intensieve veeteelt vs wonen en gezondheid, transporten op landelijke wegen, landschappelijk waardevol agrarisch gebied, verwerking, ... En wat kunnen de antwoorden zijn op de stijgende watervraag/wateraanbod, druk op natuurgebieden vanuit het watersysteem, verdwijnen van KLE en watersysteem (erosie oa), of biodiversiteit (S-IHD Patrijs bv.). Het is tevens een uitdaging om het ecosysteem ook in landbouwgebied te beschermen en kansen, zeker met oog op de toekomst (droogte, klimaat, plagen,...) voor de landbouw en landbouwer zelf te creëren (GLB, Farm-to-fork, Green Deal). Blijven we verder inzetten op intensieve veeteelt en ruimtelijk dus mogelijkheid bieden aan grote stallen in agrarisch gebied, ondanks beperkingen in watervoorraad, ruimte, klimaatimpact, gezondheidsrisico's, onzekere afzetmarkten, (potentieel) schadelijke emissies en mest? Wat met de combinatie van landelijk wonen en industrialisering van de landbouw (schaalvergroting stallen/ mestverwerking en recht op gezonde leefomgeving/ eigendomsrecht van bewoners landelijk gebied)? zijn het de woningen die de landbouw storen, of is het de landbouw die tussen de tijd van het vastleggen van het agrarische gebied in de Gewestplannen en nu sterk veranderd is - en de bewoners gebleven?

Over ruimtelijke evoluties: de activiteiten van de landbouw concentreren zich ook steeds meer in bepaalde gunstige gebieden als de Westhoek en Midden-West-Vlaanderen. Bijv. mestafzet van pluimvee in Frankrijk is een van de drijvers, net als de kansen voor uitbreiding van aardappelareaal aldaar, om zich te gaan vestigen in de grensstreek. Effect milieu wordt hier niet aangegeven, noch effecten verharding landelijk gebied (laat staan verlies aan LWAG).

Hoeveel HAG en AG werd omgezet in harde bestemming?

Integratie binnen de sector is zeker ook van belang. Of het gebeurt door het uitbreiden van activiteiten van veevoederbedrijven naar veeteelt (contract of aankoop), of door verwerkers die gronden aankopen (en kavels samen brengen); of coöperaties van mestverwerkers, voederbedrijven,

transporteurs,... om ook in de veeteelt te stappen. Daarnaast ook een evolutie in de vraag naar grotere capaciteiten mestopslag en –verwerking. Wat is het effect van de industrie die zich op de markt van de landbouw begeeft, voor de toegang tot grond voor landbouwers? Hoeveel grond wordt er gevraagd en wat is het aanbod? En wie neemt de markt in?

Op p.58 staan geen uitdagingen op vlak van klimaatverandering, erosie, nutriëntenvervuiling (land, lucht, oppervlakte-/ grondwater en zee) vermeld. Ook niks over de verhardingsgraad specifiek op het platteland. Wat is de ruimtelijke impact van het watertekort? Worden graslanden aan waterlopen nu vaker omgezet naar intensieve aardappelvelden? Hoe verhouden de bestemmingen zich tegenover elkaar op vlak van nijpend watertekort in piekvraagperiodes? Wat met de ligging van drinkwaterwinningsbedrijven en hun vraag naar water (in combinatie met algemene afbouw grondwaterwinning en verschuiving naar oppervlaktewater en drinkwater (dat uit oppervlaktewater komt))? Welke problematieken stellen er zich met de glastuinbouw, bijvoorbeeld ruimtelijk conflict aan Bourgognepolder tegen aan natuurgebied? Quid draagvlak visie glastuinbouw? Quid relatie glastuinbouw restwarmte verbrandingsoven/ bedrijfsprocessen, bijvoorbeeld Roeselare (Hoe wordt de ruimtelijke inpassing effectief benut voor koppelingen warmte met verbrandingsoven?)?

- Kopen van goederen

p.61: op perifere locaties lijkt een kwaliteitsverhoging voor de kleinhandelslocaties onontbeerlijk, zo leert ons de tekst. Dit lijkt een understatement. De blijvende wildgroei van handelslocaties aan de invalswegen van de steden en gemeenten zorgen niet alleen voor een enorm ruimtebeslag, maar eveneens voor mobiliteitsproblemen, verdere verharding van de open ruimte rond de kernen (olievlekken) én dragen bij aan de problematieken van de handel in de kernen. Die kernen zijn doorgaans beter met het openbaar vervoer of fiets te bereiken. Daarenboven is al meermaals aangetoond dat fietsers meer besteden.

- Bewegen

Graag ook een analyse van het aantal verkeersslachtoffers bij de zwakke weggebruiker dat in West-Vlaanderen opmerkelijk hoog is. Hier zijn tolwegen, maar ook locatie van bedrijven en schaalvergroting landbouw (dus grotere machines/meer transporten) zeker in mee te nemen. De mix van recreatieve netwerken in landelijk gebied met de aanvoerroutes voor grote bedrijven wordt stilaan problematisch. Zowel voor de transporteurs, als de zwakke weggebruiker. Net hetzelfde in de dorpskernen, die veel sluipverkeer opvangen, of waar bedrijven in de kern met zware transporten, zorgen voor onveiligheid.

Trage wegen: niet vermeld bij de verwachtingen, hoewel de druk om zowel alles open te houden, alsook de niet-gebruikte af te sluiten groot is. Ondanks dat de bevoegdheid overgegaan is naar de gemeenten, is het in kader van STOP en veiligheid, maar ook in kader van spreiding van de recreatie (cfr Covid-periode) niet onlogisch van hier een positieve visie rond te ontwikkelen. Daarenboven worden trage wegen ook aanzien als routes voor fauna en hebben vele van deze KLE ook een unieke bermvegetatie in een verarmd industrieel landbouwlandschap.

Binnenvaart

Het TEN-T kent nog heel wat onzekerheden, maar heeft een groot effect op meer dan enkel de infrastructuur die rechtstreeks betrokken is: alle wegen die kruisen worden tegen het licht van TEN-T

bekeken. Hieraan gekoppeld ook de voorspoedige berekeningen voor de modal shift, die door het Europees Rekenhof in twijfel worden getrokken. Dat is van behoorlijk belang voor onze regio.

De evolutie naar groter en minder wordt dus gedwarsboemd door de vertraging die er zit op het project Seine-Schelde (TEN-T). De kans is klein dat de verhoogde tonnage voor de binnenscheepvaart van en naar Frankrijk zal gerealiseerd kunnen worden in deze planperiode. Intussen komen de effecten van klimaatverandering steeds meer op de voorgrond en wordt er in de zomers een beperking van diepgang opgelegd. Hier zijn er dan weer kansen voor Smart Shipping (ev. onbemand) en duwvaart, dewelke een kleinere tonnage hebben en een meer beperkte ruimtevraag. De projecten aan bijvoorbeeld vaart Nieuwpoort-Plassendale hebben ook een visionaire ruimtelijke planning nodig. Op onze vraag of het initiatief in Nieuwpoort deze evolutie niet zou dwarsbomen, werd aangegeven dat er dan ruimte elders zal moeten gezocht worden (gezien de bestaande ruimte aan de haven van Nieuwpoort door tweedeverblijven en jachthaven wordt ingenomen). Het lijkt ons echt wel een kans om hierop in te zetten en niet de fout te maken, als bij de watergebonden bedrijven, om de trage evoluties in de sector te fruisken, door de bestemde ruimte door andere bedrijven/bestemmingen te laten invullen.

p. 65: graag hadden we gehad dat de MKBA van de regionale luchthavens haar plaats kende in de conceptnota, bij de uitdagingen. Het is duidelijk dat deze transportmodus een ruim beslag legt op de ruimte (ook voor locaties windenergie) en een grote kost vormt voor zowel intercommunales, Provincie, Vlaamse Overheid en de burger (in gezondheidskost). Gezien de verhoogde aandacht voor het klimaat, dient ook hier een toets te worden gemaakt van de wenselijkheid voor het behoud van de regionale luchthavens, laat staan voor het uitbouwen van nieuwe sites.

Weinig analyse van de modal shift voor het transport van goederen. Welke rol heeft het spoor op vandaag? Het transport over water? Welk toekomstbeeld hebben we voor de modal shift voor zowel goederen- als personentransport? Zie ook onder.

- Produceren en verhandelen van goederen. Aanbieden van diensten.

Transport van goederen via het water: passen grote projecten als de verdieping en verbreding van de Leie nog in een toekomstvisie/-beeld? Zeker wanneer men weet dat de Franse overheid heeft aangegeven de verwachte werken niet uit te zullen voeren binnen afzienbare tijd. Transport op het water zal in de toekomst eerder gebeuren met kleinere, zelfsturende boten.

Wat met de uitbreiding van de haven van Zeebrugge? Hoe zullen de evoluties ikv waterstof wegen op het ruimtelijk beleid? Wordt de restwarmte ingezet ikv het uitbouwen van gekoppelde processen in de haven? Wat met de bestaande dorpen en de leefbaarheid? Hoe zal de haven van Nieuwpoort eventueel een rol spelen in de modal shift, nu kanaal Plassendale - Nieuwpoort in beeld komt voor het transporteren van goederen? Blijft dit beperkt, of zijn er kansen?

Wat zal de rol zijn van het onderzoek 'Saving Space'? Wordt dit een sturend element? Herwinnen van ruimte door plaats efficiënter en collectief te benutten/verweven?

Natuurinclusieve bedrijventerreinen en mogelijkheden voor tijdelijke natuur op braakliggende nog te ontwikkelen gronden worden hier niet vermeld. Duurzaam ruimtegebruik, in eerste plaats op bestaande bedrijventerreinen, zou als basisprincipe moeten meegenomen worden. Dit door zowel het koppelen van processen, afstemmen van diensten en transporten, als verhogen van de benuttingsgraad: m³ ipv m². Daarnaast dient het ecosysteem als basis voor de inplanting van de

bedrijventerreinen: hydromorfologie zowel als natuurverbinding zijn de grondlaag waarop de bedrijven op het terrein worden ingepland.

Grenzen aan de groei van nieuwe bedrijventerreinen: hoge toegevoegde waarde/m², maar ook per m³ water voor waterverbruikende industrie, komen voorop te staan. Evolutie naar opslag in Noord-Frankrijk en productie in West-Vlaanderen en afstemming ruimtevraag naar toegevoegde waarde m³ moeten worden meegenomen in ruimtevraag. Dus ook grenzen stellen aan de gevraagde ruimte voor logistiek. Ongeschikte bedrijventerreinen worden onthard en teruggeven aan de open ruimte, dus een bestemmingswijziging van ongeschikte industriegrond naar zachtere bestemmingen. Ingenomen open ruimte compenseren met ontharding elders: inzetten op een verhardingsbalans West-Vlaanderen met dalende verhardingsgraad.

Het potentieel voor thuiswerk in Vlaanderen wordt geschat op 42%. Uiteraard hoort dit bij de afwegingen in de ruimtevraag ikv kantoorruimte. Hoe werd dit doorgerekend? Met welke scenario's? In welke mate wordt de grensarbeid afgetrokken van het aanbod op de arbeidsmarkt? Wordt dit ook regionaal bekeken in de ruimtevraag?

Logistieke groei: klimaat is een belangrijke factor als het gaat om watergebonden transport. Droogte en laagwaterstand zorgen nu al op de Rijn voor modal shift van water naar spoor. Ook inzet van vaartuigen met beperkte diepgang, naast de evolutie naar smart shipping en duwvaart, moet worden meegenomen. Graag ook even een verwijzing naar de opmerkingen van de Procoro bij de conclusie van de Plaatsbepalers: Duidelijk wordt aangegeven dat mobiliteit (ABCD-locatie-afweging) sturend moet zijn in de zoektocht naar nieuwe locaties, of de herbestemming van oude (bijv. uitdovende paarse sproeten). Prioritair moet, volgens de Procoro, op hergebruik en activering worden ingezet 'vooraleer' er nieuwe terreinen worden aangesneden. Principes als ruimtevraag berekening in m³ i.p.v. m², verweving waar kan in het woonweefsel, grondlaag fysisch systeem, herdenken van de planologische attesten,... werden allen aangehaald in de verschillende verslagen van de Procoro in deze context, maar vinden o.i. te weinig weerslag in de concepten zoals deze hier worden voorgesteld.

Wat ook een rol kan spelen in het ruimtelijk beleid, en hier naar onze mening niet of onvoldoende is uitgewerkt is de eigendom of optie die er rust op gronden die in aanmerking komen voor ontwikkeling. Wie heeft welke gronden in eigendom en wat zegt dit voor de kansen van een sturend beleid?

- Vrijtijdsbesteding in het groen

Natuur/groen heeft veel meer functies dan enkel voor vrijetijdsbesteding. Desalniettemin is er ook een grote nood aan toegankelijk groen en bos in de Provincie. Bijkomende natuur en bos, waarvan een deel toegankelijk voor recreatie, kan de druk verminderen op het groen met hoge natuurwaarde. Maar ook intensiever toepassen van zonering van de bestaande natuur, waarbij de meest kwetsbare delen in tijd en ruimte worden gevrijwaard van menselijke druk. Hierbij denken we aan waterrecreatie en broedseizoen, strikter groeperen van recreatiedruk zowel op stranden, duinen als in provinciale domeinen en groene assen.

Ook aanwezigheid en dus bescherming en uitbreiding van kleine landschapselementen zoals poelen, hagen,... zal de beeldkwaliteit van het landschap en recreatiewaarde verhogen.

Uiteraard stellen we de pertinente vraag naar expliciete natuurdoelen. Maar ook graag een duidelijke definitie van de gebruikte terminologie. Momenteel is een hondenweide bij wijze van spreken evengoed groen, net als een uitzonderlijke mosduin. Vandaar het voorstel om onderscheid te maken

tussen (recreatief)groen<natuur<biodiversiteit<soortgerichte doelen/habitatgerichte doelen. Dit zowel in de beschrijving van de groengebieden vs bos op p. 42, als in de strategieën. Het creëren van recreatiegroen zorgt inderdaad voor een verhoogde kans op een versterking van de biodiversiteit, maar de doelen voor biodiversiteit worden in de Instandhoudingsdoelstellingen voor 2050 per soort en habitatype gesteld. Voor bos kent dit nog eens de versterking binnen de Vlaamse bosdoelen en ook oa. de historische poldergraslanden, meersen en wetlands verdienen, net als hagen, heggen en houtkanten extra aandacht, om te beginnen ikv erosie of waterretentie en insijpeling, maar ook voor het versterken van de biodiverse dooradering van het landschap.

Bijzondere aandacht ook gevraagd voor de recreatieve druk op strand en duin.

Groen en natuur worden in dienst gesteld van vrijetijdbesteding. Dit is echter maar één van de ecosysteemdiensten die natuur, als deel van het ecosysteem, kan leveren. Het ecosysteem kan hier dus als middel worden ingezet om ruimte te geven voor recreatie, maar het is tevens de grens. De druk op natuur (en biodiversiteit) zou dan ook hier apart moeten worden beschouwd. De inrichting van de groene assen en andere fietspaden, is een goede zaak, over het algemeen. Uitdaging zal zijn om de natuurdoelen die aan deze assen worden gegeven, ook in de praktijk te behouden en te versterken.

Daarnaast zijn er instrumenten die de druk op de natuur meten, niet alleen effect van recreatie op natuur, maar ook dit van emissies uit landbouw, transport en industrie/energie of de verdroging. Het beschermen van natuur, heeft ruimtelijke implicaties voor het gebruik van de bestemmingen rondom.

- Vrijetijdsbesteding op het water

Onbevaarbare waterlopen dienen in principe onbevaarbaar te blijven, zeker daar waar het ecosysteem kan verstoord worden door recreatie, zoals in natuurgebieden, broedgebieden buiten natuur, of door zwerfvuil. In beekvalleien zal ook de draagkracht van het ecosysteem bepalend zijn voor wat kan en niet aan recreatie. Daarnaast brengt openstellen van onbevaarbare waterlopen voor pleziervaart, ook de vraag naar aanlegplaatsen mee en andere faciliteiten. Ook hier graag natuurafwegingen in de uitdagingen (broedseizoen, natuurverbinding (PRS 2014),...). Een degelijk kader moet de ruimtelijke afbakening begeleiden.

- Vrijetijdsbesteding aan de kust

De toenemende druk vanuit het toerisme en recreatie op het natuurlijk kustsysteem, is problematisch. De toename van het aantal tweedewoonsten, bovenop de migratie vanuit het binnenland naar de kust, vormt op meerdere vlakken een uitdaging. Daar waar het argument voor nieuwe ontwikkelingen veelal 'betaalbaarheid van wonen' is, worden tweedewoonsten opgezet, onder de bescherming van de afwezigheid van sturing hiervoor. De toename van het aantal inwoners en recreanten, de inname van ruimte voor wonen en recreatie en het ruimtegebruik in natuurgebieden, vormt een probleem voor het natuurlijk systeem kust. Niet alles kan overal: er moet meer beschermde natuur komen aan de kust, om de druk beter te kunnen opvangen. En de bestaande natuur mag niet gebruikt worden als restruimte voor fiets-, toeristische en recreatieve infrastructuur. Ontharding en verdere bescherming dienen voorop te staan.

Het omzetten van kampeerterreinen naar gebieden met vakantiewoningen, heeft haar effect op de vraag naar kampeerterreinen. En geeft een permanente invulling daar waar de tijdelijkheid de maat was. Dit is een ongunstige evolutie. Daarenboven heeft het –vooral aan de kust- effect op de potenties van natuurverbinding tussen het kustsysteem en de polders. Gezien er geen melding wordt

gemaakt van de zoektocht naar natuurverbinding tussen deze systemen, hoewel de natuurdoelen en de kustvisie deze systemen wel duidelijk verbinden, lijkt dit wel een stevig hiaat. Graag hiervan melding.

Groei van de strandclubs, die voor een deel in natuur- of overgangsgebied staan, is problematisch. Daarenboven in conflict met de Kustvisie en het natuurlijk beheer van stranden. Zie ook eerder. Daarenboven vermeld deze nota niet de vraag van ProCoRo en Minaraad, net als de Plaatsbepalers, voor een gecoördineerd beleid voor de stranden en het kust-duin-poldersysteem. Het gaat dan niet alleen over het conflicterend beleid van het suppleren van de stranden, in combinatie met het afgraven van de stabiliserende embryonale duinen. Het gaat ook over nieuwe initiatieven die op stapel staan, als in Koksijde Luchthaven, omzetten van camping naar vakantiewoningen in duingebied (cfr Zeeparkduinen), of overgangsgebied, de ontwikkelingen aan de Oosteroever, toename van festivals op de stranden, de inbreiding op beschermde vegetatie aan de Westkust, de F34 en het supprimeren van rijstroken aan de Koninklijke Baan, nieuwe bouwprojecten in het achterland van de kust (jachthaven en Nieuwpoort, spaarbekken Nieuwpoort, klimaatprojecten ikv stockage water,...)... Afstemming op de verschillende plannen en doelen zijn absolute noodzaak, ondanks de verschillende beleidsniveaus.

2.3. Ambitieniveau ontharding

De nefaste gevolgen van bijkomende verharding op het watersysteem (infiltratie), biodiversiteit, versnippering van het landschap zijn groot. Daarom moet hier en nu werk gemaakt worden van een ambitieuze en impactvolle visie om verharding te doen afnemen. De visie luidt echter: "Vanaf 2040 stijgt de verhardingsgraad in West-Vlaanderen niet." Dat zou dus betekenen dat de verhardingsgraad tot 2040 nog kan toenemen en dat de totale verhardingsgraad vanaf 2040 behouden blijft, dat er niet gestreefd wordt naar afname van verharding. Dat is een te laag ambitieniveau in het licht van de urgente nood aan actie ikv waterkwaliteit- en kwantiteit, impact door klimaatverstoring en biodiversiteitsverlies.

2.4. Taakstelling Provincie ikv waterlopen en natuur

p.17: "Waterlopen vrijwaren en onderhouden: als waterbeheerder zijn we verantwoordelijk voor het beheer van 3.653 km onbevaarbare waterlopen van tweede en derde categorie. Het beheer van de waterlopen wordt op een geïntegreerde manier uitgevoerd. Hiermee wordt bedoeld dat naast het verzekeren van een vlotte waterafvoer er ook volop aandacht is voor biodiversiteit, waterkwaliteit, landbouw en recreatie. Dit integraal waterbeheer vertaalt zich in twee grote luiken: de onderhoudswerken en de aanleg van gecontroleerde verstromingsgebieden en waterspaarbekkens." p.102: de principes van het Integraal waterbeleid en de Kaderrichtlijn Water worden op vandaag nog niet gehanteerd. Dit zou immers betekenen dat de waterlopen in goede doen zouden zijn op vlak van waterafhankelijke natuur, bv. Dit zou ook betekenen dat de principes van het PRS-WV van 2014 ikv natte verbindingen zouden geïmplementeerd zijn en er een ecologisch beekbeheer zou gehandhaafd worden. De nadruk die op p.17 wordt gelegd op de landbouwfunctie van de beken, dient dan ook getoetst te worden aan de principes van de Kaderrichtlijn water en het het Integraal Waterbeleid. Ook het beleid van de Polders dient te stroken met de principes van het integraal Waterbeleid en de Kaderrichtlijn Water/ Habitatrichtlijn. Dat op p.102 het 'spoelen' van de polders -waarvan we het nut niet per definitie betwisten voor landbouwvoering- zonder meer wordt aangehaald, maar niet het afstemmen van het peilniveau, of het puntje ervoor, namelijk de kustbescherming (welke een Vlaamse bevoegdheid is) en de zeespiegelstijging, doet af aan het integrale van het waterbeleid.

In die zin, zien we de rol van de Provincie binnen het waterbeheer (cat.2 en 3), ook ruimer dan enkel het 'vrijwaren en onderhouden van waterlopen'. De Provincie is 'integraal waterbeheerder' van een enorme lengte aan waterlopen. Deze zijn vervat in een hydromorfologie die bijvoorbeeld niet overal 'vrijwaren' en 'afvoeren' vereisen. Binnen het integraal waterbeleid zit ook de visie op de groenblauwe assen, met een natuurverbindende functie. Evenals waterinfiltratie, de zorg voor het grondwater –hoewel de verantwoordelijkheid weer op een ander niveau zit- en de zorg voor de natuur in en afhankelijk van de waterlopen. De prioritering van doelen die aan een bepaald segment van een waterloop verbonden zijn, ligt ingebed in zowel de hydromorfologie, de economische bestemming van het gebied, alsook de ecologische doelen van het gebied en bij uitbreiding in verbinding over de provincie. Het toekomstbeeld dat zou moeten worden vooropgesteld, wordt ook verwoord in de beleidsconfiguratie p.12: 'Bij zowel inrichting en onderhoud van het waterlopenstelsel moeten we voor ogen houden dat de klimaatwijziging een belangrijke impact heeft en zal hebben op het functioneren van het waterloopensysteem. Het verder evolueren naar een klimaatrobuust systeem is een belangrijk'. 'Klimaatrobuust' gaat dan over het hele systeem: boven- en onder de grond, kwaliteit en kwantiteit, het ecosysteem en niet enkel het water. En met ons, is het ook de bindende Kaderrichtlijn Water die een holistische kijk heeft op het waterbeheer.

Van groot belang is dus de Kaderrichtlijn water, waarbij ook de Provincie mee moet zorgen dat tegen 2027 de waterlopen in goede toestand zijn. Dit wordt vertaald naar de Stroomgebiedbeheerplannen, die voor onze regio heel weinig ambitie hebben. Het is aan de Provincie om het 'plus est en vous' aan te nemen en de definitie van Integraal Waterbeleid, zoals ze ook in de Kaderrichtlijn Water opgenomen is, met de voorwaarden, uit te voeren. Interessant hierbij, zijn de rapporten die ikv Droge Delta of Weerbaar Waterland werden opgemaakt. Deze dienen dan ook ruimtelijk vertaald te worden, binnen de kaders van de Kaderrichtlijn Water, ifv het opstellen van een toekomstbeeld voor water in onze provincie.

En dat blijkt immers ook uit de adviezen op andere punten, waarbij aangegeven wordt dat 'werken met het fysisch systeem' of het 'behouden van de draagkracht van de stad en het dorp door behoud van groen en ruimte voor water ahv beeldkwaliteitsplan' voorop moeten staan in de verdere ontwikkelingen. Dit wordt te weinig benadrukt en uitgewerkt in deze conceptnota.

Ook ruimte voor water komt in die zin heel expliciet aan bod. De zoektocht in bijvoorbeeld de Westhoek is momenteel bezig, in Zuid-West-Vlaanderen wordt ze opgestart. Studies over ondergrondse opslag geven aan dat het moeilijk zal zijn (cfr Watergroep) om het water op die manier te gaan stockeren: rest ons vooral nog bovengrondse systemen (bijvoorbeeld kunstmatig: kreekruuginfiltratie of berging bovengronds), door absoluut behoud en herstel van grachten, meanderende beken, overstromingszones, infiltratiezones,... in de zoektocht naar extra waterbronnen, moeten de oplossingen afgewogen worden tegenover de principes van de Kaderrichtlijn Water. De kost voor het ontzilten en nazuiveren van zeewater bv. moet, net als het stockeren van water ifv de groenteteelt, voldoen aan de basisprincipes van deze Kaderrichtlijn. Deze geeft voorkeur aan bv een bronaanpak én het principe dat waterdiensten betalend horen te zijn.

Onze opmerkingen bij de Waterbalans Kustpolders blijven overeind, namelijk dat natuur een marginale plaats kreeg, ondanks het wereldbelang van de kustpolders voor bijvoorbeeld heel wat trek- en weidevogels.

Van belang ikv het waterbeleid zijn ook de environmental flows: hierbij wordt voorrang gegeven aan voldoende doorstroom en opslag van water voor de omgeving (grondwater en oppervlaktewater), tegenover de economische onttrekking van water (eventueel voor het vullen van bufferbekkens of ledigen van het effluent van RWZI ten gunste van beregening). Dit is van belang om te vermijden dat het waterleven afsterft of beschadigd wordt, maar ook om te vermijden dat veenbodems onherstelbaar beschadigd worden, bomen afsterven, kleibodems scheuren én het leven in en rond het water (maar ook het bodemleven in de poldergraslanden bijvoorbeeld, essentieel voor de beschermde weidevogels) verdwijnt. Graag wijzen we ook nog even op het kostenterugwinningsprincipe binnen de KRW, als het gaat om waterbevoorrading voor economische doeleinden. Dit is van belang om de gebruikers aan te zetten om de Best Beschikbare Teelttechniek (BBT) voor beregening toe te passen. Handhaving is dan uiteraard al een begin om aan de regels te voldoen. Ruimtelijke planning van dubbeldoelbekkens (bufferen en onttrekken), dient ook op dit principe gestoeld te zijn.

Het herstel van het ecosysteem –en dus ook de nodige ruimte voor water- is dus van prioritair belang en moet as such worden opgenomen in het beleidsplan.

Groenblauwe assen en natuurverbinding werden dan ook naar voren geschoven vanuit de Procoro en Minaraad ikv Plaatsbepalers. We zijn tevreden dat deze terug -na een eerste reactie op de vorige versie van de conceptnota- hernomen zijn als thema: de realisatie ervan werd als eens in PRS-WV 2014 aangekondigd. De uitvoering ervan laat nog op zich wachten.

Herstel dient niet enkel biodiversiteit, maar komt ook voort uit een algemene conclusie dat géén rekening houden met het ecosysteem, de kosten voor het overexploiteren ervan, externaliseert. Zo met het verwijderen van de KLE naar overstroming, erosie, verlies biodiversiteit en koolstofopslag, verlies belevingswaarde en identiteit landschap,... Of met een overconcentratie van watervragende bedrijvigheid op het (grond)watersysteem, de ecologie (van boom tot vis), de economie en dus het welzijn en gezondheid van mensen. Een grondige kostenbatenanalyse van het ruimtelijke beleid, waarbij de externe effecten in rekening worden gebracht, tegenover de netto toegevoegde waarde, zou dan ook sturend moeten zijn in de conceptnota.

2.5. Biodiversiteit als een apart omschreven uitdaging

‘Biodiversiteit in goede toestand’ verdient het om apart beschreven te worden. Wat zijn de uitdagingen, wat is het wettelijk kader (en wat komt er aan?) en wat is het toekomstbeeld? Het is de potgrond waarin de West-Vlaming kan floreren, maar ook de kanarie die als eerste valt als het ruimtelijk beleid er onvoldoende aandacht aan schenkt. Goed dat dit een thema is geworden in de huidige conceptnota.

Alsook de ruimtelijke uitdagingen te formuleren die er op dat vlak zijn (hier wordt wel een aanzet toe gegeven op p.42). Een uitdaging zal o.a. zijn om ook voldoende ruimte voor grotere eenheden robuuste natuur te ontwikkelen (bv. natte natuur aan de Leie als compensatie voor de infrastructuurwerken, of wetland restoration), te vrijwaren of vast te leggen met daarnaast ook de nodige natuurverbindingen en natuurverweving en bescherming en uitbreiding van kleine landschapselementen. Een goed assessment kan gevonden worden in Living Planet, maar ook in meerdere INBO-rapporten, die via de interne diensten kunnen bevestigd worden.

- Niet enkel bos is natuur

Naast bos is ook de ruimte die momenteel door andere natuurlijke biotopen, zoals heide, natte natuur,... wordt ingenomen, mee te nemen in de analyse. Nu staat enkel bos en ander groen vermeld (p.28 en 42). De andere natuurlijke biotopen die nog in West-Vlaanderen voorkomen, worden nu gecatalogeerd onder overige ruimte. Het aantal ha divers natuurgebied dient hier apart vermeld. Voor landbouw wordt een onderverdeling tussen akkerland, grasland en permanente teeltgronden wel gemaakt.

Natte graslanden, daarentegen, zijn een voorbeeld van een complexe rol van bepaalde bestemmingen (water, kustbescherming, landbouw, natuur) die niet gevat kan worden in een sectoraal afgescheiden ruimtelijke benadering. De Handzamevallei, die eerder onder natuur valt, heeft een niet te onderschatten rol in de watervoorziening voor de uitdijende groenteteelt. Oplossingen als deze die in Beverhoutsveld worden voorbereid, kunnen de weg plaveien naar een meer geïntegreerde aanpak waarbij natuur en landbouw winnen: de ene in de zoektocht naar water, de andere in het versterken van de stapstenen voor natuur. De vraag naar een meer systemische benadering, wordt hiermee nogmaals onderstreept.

2.6. Energie als apart hoofdstuk bij uitdagingen?

Energielandschap: de transitie naar hernieuwbare energie zal ook een belangrijk ruimtebeslag kennen in de volgende jaren. Het ontwikkelen van een energielandschap legt een ruimtelijke verbinding tussen productie van (rest)energie en consumptie. Dit vergt procesafstemmingen, ruimtelijke clustering en vrijwaren van ruimte voor bijvoorbeeld restwarmte, maar ook afstemming van ruimtelijke ontwikkeling op vlak van wonen tussen producent en consument. Het vergt ook afspraken voor afstemming van grootte en veiligheid binnen bepaalde gebieden (bijvoorbeeld mestvergisting).

Hiervoor dient een toekomstbeeld vervat in de beleidsvisie Ruimte. Energie is nu echter wel al een technische strategie, maar er wordt nog niet aangegeven waar we nu staan en waar we naartoe moeten. Nochtans heeft de Provincie hierover zeer mooie oefeningen lopen.

I.k.v. Plaatsbepalers gaf de Procoro ook aan dat energieproductie niet ten koste kan gaan van voedselproductie, net als de natuursector ook de natuurwaarden in deze verdedigt. Dit toont dan ook het belang van een ruimtelijke visie i.k.v. energie, vanuit de kansen van het landschap. Initiatieven als zonnepanelen op het wateroppervlak, of in landbouwgebied, met een wezenlijke impact op natuur en landbouw, zijn dan ook moeilijk te verkopen.

2.7. Instrumenten

Op p.85 wordt al inzage gegeven aan een instrument om de open ruimte te vrijwaren. Reconvertie wordt hier nogal eenzijdig ontwikkeld in functie van nieuwe harde bestemming of landbouw. Wij kunnen alvast ook de piste van ruimte voor water of natuur aanbevelen. Ook het ontpitten van te dense woonkernen, kan een optie zijn. Hiervoor dienen dan weer de juiste instrumenten gevonden te worden.

Onderzoek naar verevening, staldering, GLB, groene fiscaliteit, coöperatieve samenwerking met

buurt i.k.v. windturbines en andere energiesystemen,... moeten op hun haalbaarheid getoetst worden of toetsingen die al gebeurden, opgenomen worden, net als de instrumenten die in het recent goedgekeurde instrumentendecreet verwerkt zijn. Ook het vergunningenbeleid van de Provincie is een instrument om het ruimtelijk beleid te sturen, rekening houdend met het ecosysteem. Niet alleen kunnen de uitspraken van de Raad van State hierin sturend zijn, maar ook de eigen visie op de draagkracht van de omgeving, kan hier een leidend instrument zijn. Kijk hier naar de planologische attesten voor de 'paarse sproeten', of het vergunnen in Landschappelijk Waardevol Agrarisch gebied. Daarnaast zijn er uiteraard ook de gebiedsvisies en RUP's, waarbij de Provincie nog intensiever mee kan sturen naar een integrale visie op menselijke activiteit binnen de kwetsbaarheid van het ecosysteem. Een groen-blauw RUP voor de Provincie, ikv een provinciale groenvisie zou één van de opties kunnen zijn. Maar dit wordt in latere fase uitgewerkt.

2.8. Wonen

Voor het thema wonen vertrekt de conceptnota, begrijpelijk, vanuit de 'harde' cijfers (hoeveel woningen van welk type), maar binnen de Procoro ging het in de discussie over wonen, n.a.v. Plaatsbepalers, in eerste instantie over de kwaliteit van het wonen zelf en de effecten op en van de omgeving. Een beeldkwaliteitsplan tegenover de verdichting en de urban sprawl, het fysisch systeem én bereikbaarheid met het openbaar vervoer als onderleg om na te gaan waar er effectief nog kan gebouwd worden en de functies versterkt. De groen-blauwe structuur geeft ook de ruimte om de effecten van de klimaatverandering aan te pakken: hoe wordt dit ruimtelijk vertaald?

77% van de woongelegenheden is permanent bewoond. Dit is een zeer laag cijfer. Dit wordt vooral door de tweedeverblijven aan de kust gegenereerd. Daarenboven is de bezetting ook afhankelijk van het seizoen en zorgt dit voor leegstaande handelspanden in het laagseizoen. Het investeren in permanente bewoning dient daarom ook de nodige instrumenten te krijgen, binnen het ruimtelijk beleid. Projecten als de ontwikkeling van de Jachthaven in Nieuwpoort met 1000 wooneenheden (en bijkomende verblijvers in de jachthaven) dienen dan ook de voorrang te geven aan permanente bewoning met domicilie, om het sociale leven er niet verder te ontwrichten én de lokale vraag aan betaalbare permanente woningen niet te hypothekeren door een exclusief aanbod voor tweedeverblijvers. Graag doorrekening van huidig beleid naar ruimtebeslag en effect op het niet-voorzien van ruimte voor bijvoorbeeld sociale woningen. Graag ook een sociale toets in het ruimtelijke beleid, waarbij nagegaan wordt in welke mate bepaalde concentraties aan tweedeverblijven al dan niet verstorend werken op het samenleven in kustgemeenten (zie ook onder). Vraag naar een beleidskader tweedeverblijven en vakantiewoningen aan de kust in relatie met (sociaal) wonen aan de kust en druk op open ruimte/bescherming kustsysteem. Graag ook een afweging van de enorme piekdruk van het toerisme aan de kust, op het ecosysteem kust.

Binnen de woonbehoeftestudie wordt de kernverdichting niet meegerekend. Daarenboven lijkt het ons dat de kernverdichting nog te weinig in relatie geplaatst wordt met de onderbouw van het ecosysteem (groenblauwe assen) en de nood aan verbonden natuur in het stedelijk weefsel. Die laatste als mengvorm voor water, mens en biodiversiteit.

Graag instrumenten voor herbestemming van WUG en een grondige afweging van de bestaande instrumenten om de verkavelwoede op korte termijn aan te pakken. De herbestemming naar geboortebos, korte keten landbouw, groenzones, hernieuwbare energieprojecten,... geven ruimte aan de stad of het dorp van de toekomst.

Over de donkere schaduw die planschade zou werpen:

Volgens de huidige regeling moet o.a. geen planschade betaald worden als het perceel niet aan een uitgeruste weg ligt, waardoor al veel percelen niet meer in aanmerking komen. Voor percelen die wel langs een weg liggen, moet enkel voor de eerste 50 meter planschade betaald worden. Als percelen waterziek zijn of technisch niet bebouwbaar zijn, moet ook geen planschade betaald worden. Om al die redenen valt het verhaal van de planschade goed mee. De schadevergoedingen die in de realiteit betaald worden, liggen in elk geval vele malen lager dan wat eigenaars of projectontwikkelaars claimen. Uit een overzicht van planschadedossiers dat BBL enige jaren terug opmaakte, bleek dat er in die jaren een duizendtal gerechtelijke procedures werden opgestart voor het vergoeden van planschade. De vorderingen bedroegen in totaal meer dan 300 miljoen euro. Slechts in een honderdtal zaken kwamen er uiteindelijk effectief schadevergoedingen, voor een totaalbedrag van 18 miljoen euro.

Er is nu wel een nieuwe regeling in de maak, waarbij de regel van de uitgeruste weg geschrapt wordt en de marktwaarde betaald moet worden. Maar gronden die niet langs een weg liggen en dus niet bereikbaar zijn, zijn op de markt niet veel waard. Dus ook in dat geval zullen de vergoedingen meevallen.

Als het gaat om het tekort aan sociale woningen aan de kust, vragen we om alternatieve regelingen uit te werken, waarbij een cross-over werking tussen de tweedeverblijvers en sociaal wonen kunnen worden gegenereerd. Huidige bouw trends lijken aan te geven dat sociale woningbouw het onderspit moet delven tegenover het investeren in (nieuwe of gerenoveerde) tweedeverblijven. Het werken met een bindend sociaal objectief kan helpen om het tempo van bouwen van tweedeverblijven te koppelen aan het realiseren van sociale wooneenheden. Ook buiten de kustzone. De Stad Gent pionierde met een bindend percentage aan sociale wooneenheden binnen nieuwe projecten.

3. Specifieke vragen

- Zeespiegelstijging: snelheid en impact onderschat?

De conceptnota spreekt van een zeespiegelstijging van 1,2m tegen 2100. De [Kustvisie](#) spreekt over een waarschijnlijke stijging tot 3 meter tegen die tijd. Dat is een behoorlijk verschil en dient meegenomen worden in de conceptnota, ifv kustbescherming en inrichten van de kustzone. Het voorzorgsprincipe kan dan ook best nu al toegepast worden.

Katty De Wilde & Bart Vanwildemeersch Procoro-vertegenwoordigers
Namens Bond Beter Leefmilieu vzw/ West-Vlaamse Milieufederatie vzw

& Nele Devriendt, Paul De Graeve & Martine Langen Procoro-vertegenwoordigers
Namens Natuurpunt vzw